

**Finansdepartementet**

Budgetavdelningen, Strukturenheten

2 februari 2026

Dnr: Fi2025/01857

## **YTTRANDE ÖVER GODA MÖJLIGHETER TILL ÖKAT VÄLSTÅND OCH FLER MÖJLIGHETER TILL ÖKAT VÄLSTÅND**

Fackförbundet ST är det största fackförbundet inom statlig verksamhet med över 100 000 medlemmar som arbetar inom statliga myndigheter och verk, bolag med statligt uppdrag, universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser.

Många av Produktivitetskommissionens förslag rör offentlig sektor och kan ha betydelse för våra medlemmar. Vi har tagit del av betänkandena och lämnar här våra synpunkter.

### **Fackförbundet STs övergripande kommentarer**

Produktivitetskommissionen har gjort ett viktigt arbete och bidragit med konkreta förslag och pekat ut frågor för vidare analys. Vad gäller analysen som är kopplad till offentlig sektor delar vi i flera avseenden deras problembeskrivningar och förslag. Det gäller inte minst de förändringsbehov som pekas ut rörande offentlig upphandling och de slutsatser som görs om utvecklingen på kriminalpolitikens område. I andra fall är vi desto mer kritiska. I synnerhet ifrågasätter vi att kommissionen lämnar förslag som påverkar arbetsmarknadens parter och därmed den svenska modellens funktionssätt.

Vidare menar vi att det i betänkandena stundtals saknas ett bredare analysperspektiv. Det är inte underligt då kommissionens uppdrag är att lämna förslag som främjar produktiviteten. Våra inspel fokuserar därför i flera fall på att komplettera analysramen och belysa alternativa perspektiv på förslagen.

Fackförbundet ST vill särskilt framhäva statens och det offentligas särart. Denna behöver tas i beaktande i diskussionen om produktivitet. I delbetänkandet (*SOU 2024:29, Goda möjligheter till ökat välbefinnande*) lyfter kommissionen i kapitel 10 ett antal viktiga slutsatser på detta tema. Å ena sidan uppmärksammas att det är svårt att mäta produktivitet och produktivitetsutveckling i offentliga verksamheter. Det är varken nytt eller revolutionerande, utan har varit känt under lång tid. Å andra sidan förs också resonemang om att produktivitet inte är det överordnande målet i offentliga verksamheter, givet att de

utgår från demokratiskt beslutade åtaganden. De beslutade politiska målen snarare än vinstmaximering utgör verksamhetens logik, vilket särskiljer det offentliga från det privata.

Ovanstående konstateranden bör alltid vara närvarande i diskussioner, beredningsprocesser och inte minst vid beslut som rör offentliga verksamheter. Värden som produktivitet, eller kostnadseffektivitet, och hur högre sådana kan nås behöver förstås föras i och om offentliga verksamheter. Men, de måste också alltid vägas mot andra högt stående intressen som kvalitet, rättssäkerhet och tillgänglighet. Allt för ofta blir balansen dessa värden emellan skev och bidrar till bristfälliga beslut.

Det leder måhända till att de offentliga verksamheterna blir billigare i drift men det bidrar samtidigt till att vi får sämre levererande organisationer. Värdet av att Sverige har välfungerande samhällsinstitutioner, med stort förtroende bland medborgarna, som förmår utföra sin verksamhet och erbjuda ändamålsenlig service, är ur produktivitetssynpunkt inte helt enkelt att mäta. Skulle Sverige däremot utvecklas i en riktning där samhällsinstitutioner försämrats skulle avtrycken i produktivitetsutvecklingen sannolikt bli påtagliga. Därför är det inte lämpligt att fatta avgörande beslut om offentlig sektor enkom utifrån schablonmässiga föreställningar om produktivitet.

Denna insikt har Fackförbundet ST torgfört länge. Som exempel kan nämnas den debatt vi väckt om produktivitetsavdraget: den budgetmekanism som felaktigt förutsätter att alla myndigheter effektiviseras i en viss takt och som bidrar till att förvaltningsanslagen över tid urholkas. Det menar vi är ett typexempel på när styrningen av offentliga verksamheter i för hög utsträckning baseras på ekonomiska intressen snarare än demokratiska.

Att statsförvaltningen, och den offentliga förvaltningen i stort, utvecklas i en positiv riktning och till fördel för medborgarna är avhängigt av att politikens styrning viktas om och fokuserar mindre på verksamheternas kostnader. Tyngden bör ligga på hur vi som samhälle kan förvalta och utveckla våra samhällsinstitutioner på bästa sätt. Vi är övertygade om att välfungerande offentliga verksamheter, snarare än prispressade och dåligt fungerande sådana, är att föredra ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

I de kommande avsnitten presenteras våra kommentarer till utvalda kapitel i Produktivitetskommissionens betänkanden. Vi kommenterar de kapitel och förslag som har störst betydelse för utvecklingen av offentlig sektor och således för våra medlemmar.

### **Om den högre utbildningen**

I delbetänkandet (*SOU 2024:29*) i kapitel 9 avhandlas utbildningsfrågornas relevans för produktiviteten. Av särskilt intresse för Fackförbundet ST är förslagen som rör den högre utbildningen. Vi menar, i linje med produktivitetskommissionens resonemang, att utbildning och forskning är avgörande för samhällets utveckling och därmed för produktivitetsutvecklingen. Utbildade människor och forskning i samspel med samhälleliga behov är en förutsättning för innovation och hållbar tillväxt.

Fackförbundet ST är av åsikten att universitets- och högskolesektorn är och länge har varit underfinansierad i förhållande till de mål politikerna har för verksamheterna. Att den högre

utbildningen lider av underfinansiering är en utbredd uppfattning inom akademien och till akademien kopplade intresseorganisationer, däribland många fackföreningar. Att underfinansieringen är faktisk och inte bara upplevd är också något som nyligen belysts i Arena Idés rapport [Underfinansierad och underreformerad](#).

Vi menar att tilldelningen till högskolesektorn behöver öka och att merparten av de resurser som tillförs sektorn ska vara offentlig finansiering i form av basanslag. Det är därför välkommet att produktivitetskommissionen resonerar om behovet av att göra förändringar av resurstilldelningsmodellen. Även om vi inte delar samtliga av kommissionens förslag, är vi helt överens om att resurserna per student bör öka.

För att ta steg i denna riktning behöver en utredning ta ett samlat grepp om resurstilldelningssystemet, vilket också aviserats under mandatperioden. En sådan utredning bör få långtgående mandat att göra förändringar av resurstilldelningssystemet i syfte att skapa ett hållbart system som inte leder till fortsatt underfinansiering. I den delen bör det vara uttalat att produktivitetsavdraget behöver avlägsnas från systemet. Därtill behöver utredningen lämna förslag i syfte att åtgärda den underfinansiering som över tid har åstadkommit genom urholkningen av lärosätenas anslag. För att utredningen ska kunna lämna förslag i denna riktning behöver direktiven fastställa att förslagen får vara kostnadsdrivande för statens budget.

Vidare lämnas i slutbetänkandet (*SOU 2025:96, Fler möjligheter till ökad välbefinnande*) i kapitel 5 förslag som syftar till att underlätta för utländska forskare att stanna i Sverige efter sin utbildning. Kommissionen föreslår att förslagen på detta tema från promemorian *Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter (DS 2024:31)* ska genomföras. Däribland förslaget om att utländska forskare och doktorander snabbare ska kunna beviljas permanent uppehållstillstånd. Fackförbundet ST delar dessa förslag. Det skulle gynna både doktorandernas trygghet och forskningen och utbildningen, liksom arbetsmarknaden, när kvalificerade forskare får möjligheter att fortsätta sin karriär i Sverige.

## Om digitalisering och AI

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 4 förslag om digitalisering och AI, varav flertalet riktar in sig på hur offentlig sektor bättre kan ta tillvara på de möjligheter som de nya teknikerna erbjuder. Potentiella effekter av en utökad användning av teknikerna, som effektivisering av processer som förenklar vardagen för människor och näringsliv och effektivare användning av skattemedlen, är förstås önskvärda. Fackförbundet ST menar därför, liksom kommissionen, att åtgärder behövs för att staten ska kunna omfamna dessa möjligheter.

Fackförbundet ST är av åsikten att staten behöver vara en nyckelspelare i digitaliseringen av samhället, och det av flera skäl än ovan nämnda. Vi menar att staten behöver vara såväl en styrande som en utvecklande aktör, det för att säkerställa att digitaliseringen sker på ett socialt och juridiskt ansvarsfullt sätt. Den digitala utvecklingen får inte ske till vilket pris som helst. Strävan efter effektiva arbetsprocesser får inte gå ut över rättssäkerheten och viktiga principer såsom transparens och likabehandling.

Vi håller förvisso med om att automatiseringen av beslutsfattande kan och bör öka, men vi vill betona att det behöver ske på ett ansvarsfullt sätt. För att så ska kunna ske menar vi exempelvis att införande av AI direkt kopplat till myndighetsutövande ska föregås av noggranna och dokumenterade etiska, rättsliga och säkerhetsmässiga överväganden. Det bör också utvecklas en säkerhets- och tillsynsfunktion för statliga verksamheter avseende användandet av AI kopplat till myndighetsutövning.

För att nya tekniker ska kunna användas är kompetensförsörjningen och investeringar i IT-lösningar centrala. Förslagen om förbättrad digital infrastruktur och stärkt förmåga till digital innovation, i synnerhet inrättandet av ett AI-kompetenscentrum, framstår som rimliga. Vad gäller kompetensförsörjning vill vi framhålla att det inte bara behövs spetskompetens, kompetensutveckling behövs också på bredden. Insatser i varierande omfattning kommer behövas för de flesta yrkesgrupper. Ytterligare ett viktigt perspektiv som måste tas upp i sammanhanget är att arbetstagarnas arbetsmiljö och integritet ska värnas, särskilt vid implementeringen av AI. Det behöver bland annat garanteras att anställda inte utsätts för övervakning eller annan kränkning av integriteten.

Avslutningsvis vill Fackförbundet ST poängtera att det behöver föras en diskussion om hur de effektivitetsvinster som de nya teknikerna åstadkommer även ska tillfalla arbetstagarna. Exempelvis genom bättre anställningsvillkor, kortare arbetstid eller utbildningsinsatser.

### **Om arbetsmarknadspolitik och kompetensförsörjning**

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 5 förslag om arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Fackförbundet ST vill inledningsvis framhäva att det finns stora behov av politiska åtgärder för att komma till bukt med den mycket svåra situation som råder på svensk arbetsmarknad. Den höga arbetslösheten, särskilt den höga långtidsarbetslösheten, i kombination med kompetensbrist och omfattande matchningsproblem är ett stort problem för Sverige. Det hämmar inte bara landets tillväxt, utan står också i vägen för alldeles för många individers möjligheter att få tillgång till sysselsättning och en bättre tillvaro.

Fackförbundet ST anser att en av de viktigaste uppgifterna för staten är att främja en välfungerande arbetsmarknad. En aktiv arbetsmarknadspolitik kan ge människor tillgång till arbete, utbildning och välfärd. Rätt utförd bidrar arbetsmarknadspolitiken till såväl den ekonomiska tillväxten som till ett mer jämlikt samhälle.

Att lösa den svåra arbetsmarknadssituationen borde vara en av de högst prioriterade frågorna på politikens agenda just nu, men så är dessvärre inte fallet. Produktivitetskommissionen lämnar ett fåtal förslag för politiken att ta vidare. Inte minst delar vi förslaget om att antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildningar behöver öka. Utbildningssatsningar i olika former är en nyckelfaktor för att åstadkomma en bättre matchning på svensk arbetsmarknad, och specifikt arbetsmarknadsutbildningar har erfarenhetsmässigt gett mycket goda resultat. Särskilt för människor som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Antalet genomförda arbetsmarknadsutbildningar har däremot minskat på senare år, bland annat på grund av den överprövningsproblematik som kommissionen hänvisar till. Men det beror också på att Arbetsförmedlingen, efter reformen

2019 och neddragningarna av förvaltningsanslagen, har väsentligt sämre anvisningskapacitet.

Gällande just Arbetsförmedlingen, vars reform i kortfattade ordalag inte blivit någon succé, ställer sig Fackförbundet ST frågande till varför kommissionen inte problematiserar myndighetens rådande förutsättningar och därav följande kapacitet. För oss synes det självklart att myndigheten behöver en rejäl kapacitetsförstärkning för att kunna bidra till en bättre fungerande arbetsmarknad och kompetensförsörjning, och därmed till en bättre produktivitetstillväxt.

Sammantaget finner vi det nedslående att kommissionen inte föreslagit mer långtgående och heltäckande förslag på det arbetsmarknadspolitiska området. Det är uppenbart att Sverige behöver en mer aktiv arbetsmarknadspolitik, helst igår.

Vidare är vi kritiska till att produktivitetskommissionen lämnar förslag som rör arbetsmarknadens parter och i förlängningen den svenska modellen. För det första ifrågasätter vi kraftigt förslaget om att Medlingsinstitutet ska ges i uppdrag att analysera hur en flexiblare lönebildning kan åstadkommas. Det är en fråga som arbetsmarknadens parter ansvarar för. Det är i sammanhanget talande att Medlingsinstitutet i sitt [remissvar](#) avstyrker förslaget. Det, i kombination med den kritik som är att vänta från arbetsmarknadens parter, bör vara tillräckligt för att förpassa förslaget till papperskorgen.

Dessutom föreslås förändringar av omställningsstudiestödet, vilket uppstod genom en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter och regeringen. Vi delar visserligen delförslaget som syftar till att CSN ska ges sådana resurser som möjliggör att sökanden ges besked innan terminsstart. Däremot avstyrker vi förslaget som syftar till att förändra omställningsstudiestödet i sak. Så kan i teorin ske under förutsättning att parterna och regeringen kommer överens om detta, men inte ensidigt genom politiska beslut. Ingångna överenskommelser ska gälla till annat anges.

Avslutningsvis stödjer Fackförbundet ST förslaget om att dela föräldraförsäkringen mer lika mellan föräldrarna. Hur föräldraförsäkringen delas får avgörande konsekvenser. Det påverkar den framtida löne- och karriärutvecklingen och den framtida pensionen. Därför är det avgörande, både för den ekonomiska jämställdheten och för jämställdheten på arbetsmarknaden, med reformer som gör att kvinnor och män delar mer lika på föräldraledigheten. Hur ansvar för barnen fördelas påverkar också barnens syn på jämställdhetsfrågor och en fördelning av ansvar bidrar till att öka jämställdheten på sikt även på andra områden i samhället.

### **Om klimat- och industripolitik**

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 8 förslag om Klimat- och industripolitik. Fackförbundet ST delar i allt väsentligt kommissionens bedömningar om de grundförutsättningar som behöver finnas på plats för att en hållbar klimatomställning ska kunna genomföras.

Till att börja med delar vi uppfattningen att det behöver säkerställas samhällsekonomiskt ändamålsenliga ramvillkor som skapar gynnsamma och förutsebara förutsättningar för omställningsprocessen. I detta arbete behöver staten som helhet vara en nyckelaktör.

Många, för att inte säga alla, statliga verksamheter kommer att involveras på något vis i detta arbete. Forskningen, energiförsörjningen och infrastrukturen pekas samtliga ut som särskilt viktiga verksamheter för omställningen, vilket är uppenbart. Uppenbart är också att det behövs rejäla investeringar i dessa sektorer, personellt och kapitalmässigt, för att verksamheterna ska kunna bidra i nödvändig utsträckning.

Fackförbundet ST vill också betona att förutsebarhet och ramvillkor behöver bestämmas även i andra avseenden än strikt samhällsekonomiska. För oss är det även viktigt att det sociala perspektivet väger tungt. Klimatomställningen kommer inte kunna genomföras om besluten som den genomförs med hjälp av saknar legitimitet hos befolkningen. För att skapa legitimitet behöver de anpassningar som görs i så stor utsträckning som möjligt både vara rättvisa och socialt hållbara.

Vidare resonerar kommissionen om att det behövs politisk enighet kring klimatpolitikens långsiktiga inriktning. Det, menar vi, är fullständigt vitalt. Givet tidshorisonten, de investeringar som krävs och den kontinuitet och övertygelse som är nödvändig för att lyckas med omställningen är politisk enighet nödvändig. Fackförbundet ST vill se långsiktiga åtaganden från riksdagens samtliga partier.

Vi menar också att politiken vad gäller klimatfrågorna behöver överge populismens metoder och istället ta avstamp i forskning och evidensbaserad erfarenhet. Det är viktigt med en källkritisk syn och att oberoende forskare och experter på relevanta myndigheter får mandat och ges utrymme i arbetet med samhällskritiska frågor. Utvecklingen har gått i helt fel riktning de senaste åren, såväl nationellt som globalt. Denna trend måste vändas.

Fackförbundet ST vill addera ett förslag om att det inrättas en blocköverskridande klimatkommission som tydliggör statens och det offentliga åtaganden och möjligheter att verka för en grön och rättvis samhällsomställning. Därutöver bör det inrättas en omställningsmyndighet med det övergripande ansvaret för det svenska samhällets gröna omställning. Inrättandet av en kommission och en omställningsmyndighet vore viktiga bidrag i klimatomställningsprocessen, inte minst vad gäller att göra intresseavvägningar och att samordna olika insatser. Bägge dessa konstruktioner kan vara viktiga institutionella verktyg i arbetet för att etablera de ramvillkor som kommissionen efterfrågar.

### **Om administration i offentlig sektor**

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 14 förslag om administration i offentlig sektor. Fackförbundet ST delar kommissionens bild av att välfungerande administration är en förutsättning för en effektiv organisering och arbetsdelning. Vi delar också bilden av att administrationen i offentlig sektor av idag går att problematisera, liksom att det finns utvecklingsmöjligheter för förvaltningen. De förändringar som har skett i styrningen och ledningen av offentliga verksamheter genom åren har i delar varit positiva, i delar negativa och i delar har utfallet varit både positivt och negativt över tid. Förvaltningens arbetssätt behöver med jämna mellanrum ses över och revideras, och det är därför positivt att kommissionen riktar in sig på dessa viktiga frågor.

Fackförbundet ST håller i viss utsträckning med kommissionens bedömningar och förslag. Det vore önskvärt att myndigheterna, genom att exempelvis rapporteringskrav och myndighetsuppdrag begränsas till antalet, kunde frigöra mer tid för kärnverksamheten. Likaså kan det finnas skäl att över tid glesa ut viss rapportering och uppföljning kopplad till författningskrav. Kommissionen har även poänger vad gäller att såväl motiven till samverkan som myndigheternas föreskrifter kan behöva ses över. Samtidigt, menar vi, är flera av förslagen att göra det väl enkelt för sig.

För det första är det vanskligt att dessa förslag är så generellt hållna. Det går inte att dra en tydlig röd linje, utan respektive myndighets olika åtaganden behöver utvärderas separat för att det ska vara görbart att avgöra vad som ska göras och när det ska göras.

Perspektivträngsel, som produktivitetskommissionen beskriver det, kan ge upphov till ineffektivitet och bör undanröjas om den inte är motiverad. Däremot finns det ofta goda skäl till att perspektivträngsel uppstått, då många myndigheter verkar inom komplexa politikområden som kräver en komplex hanteringsordning.

För det andra behöver en eventuell översyn också åtföljas av en diskussion och eventuella förslag som syftar till att i framtiden hålla administrationen på en mer önskvärd nivå. Anledningen till att de administrativa åtagandena är många är flera, men inte minst beror det på att regeringar över tid genom sin normgivningsmakt och styrning har utökat myndigheternas uppdrag. Det är i sig inte fel, men det går däremot att problematisera i vilken utsträckning politiken ska detaljstyra myndigheterna. En alltför hög grad av detaljstyrning riskerar att på kort sikt leda till ryckighet i styrningen och på längre sikt till att åtagandena blir fler och fler. För att inte samma problematik ska återkomma igen behöver politiken styra sina myndigheter med en högre grad av förtroende.

För det tredje. Förvaltningen har över tid, liksom alla organisationer, varit utsatt för ett ständigt förändringstryck. Inte minst på grund av att nya risker (ex. klimathotet, säkerhetsläget) och nya möjligheter (ex. digitalisering) uppstått i vår omvärld. Därtill kommer trender och går inom såväl förvaltningspolitik som organisationsforskning, vilket har en ständig och pendlande inverkan på förvaltningens utveckling. Över tid har denna ständiga förändring och rörelse lett till att det adderats nya lager i styrningen av myndigheterna. Den offentliga förvaltningen av idag, däribland dess administration, är ett resultat av alla dessa ”intryck” och genomförda förändringar.

Med jämna mellanrum behövs det större översyner av förvaltningen, vilket vi menar är fallet nu. Frågan om administrationen i offentlig förvaltning, liksom den övergripande frågan om styrningen av förvaltningen, förtjänar att hanteras i större och mer fokuserat sammanhang. Det har gått mer än 17 år sedan en övergripande utredning av förvaltningspolitiken presenterades, då som en produkt av Förvaltningskommitténs arbete. Utredningen bör ta ett helhetsgrepp på statsförvaltningens problem och fokusera på vilka reformer som krävs för att återställa balansen mellan verksamheternas uppdrag och förutsättningar. Ambitionen bör vara att landa i förslag om vad som kan göras för att statsförvaltningen på ett bättre sätt ska kunna tillgodose medborgarnas förväntningar.

## Om offentlig upphandling och privata utförare

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 11 (Kriminalitet och tillit), kapitel 15 (Offentlig upphandling) och kapitel 16 (Konkurrens inom välfärdssektorn) bedömningar och förslag rörande offentlig upphandling och privata utförare av offentliga åtaganden. Fackförbundet ST anser att statlig (och offentlig) verksamhet ska utföras inom myndighetsformen så långt det är möjligt, liksom att det behöver ställas höga krav på privata utförare. Det är därför mycket välkommet att Produktivitetskommissionen problematiserar de senaste decenniernas konkurrensutsättning och hur den offentliga upphandlingen fungerar idag.

Vi delar de grundpremissor som Produktivitetskommissionen ställer upp för privata aktörers deltagande på kvasimarknader. Kraven som ställs behöver vara höga och kontrollen utförlig. Fackförbundet ST vill här betona att kravställningarna behöver vara mångfacetterade. Utöver krav om kostnadseffektivitet behöver också krav på exempelvis kvalitet, rättssäkerhet och öppenhet ställas.

Vidare delar vi också kommissionens slutsats att det idag saknas evidens för de faktiska effekterna av genomförda konkurrensutsättningar. Givet detta tycker vi, liksom kommissionen, att det finns fog för att i större utsträckning än idag utvärdera, vid behov omreglera och ytterst ompröva verksamheters konkurrensutsättning. Det finns många skäl att utvärdera och ompröva konkurrensutsättning. Kostnadseffektivitet, huruvida privata utförare faktiskt levererar bättre resultat än offentliga, är givetvis centralt att ta hänsyn till. En viktig demokratisk princip som likabehandling, huruvida de konkurrensutsatta verksamheterna förmår erbjuda likvärdiga tjänster till alla medborgare som behöver den, är en annan. På senare år har säkerhetspolitiska skäl blivit en allt viktigare aspekt att ta hänsyn till i takt med att säkerhetsläget förändrats drastiskt.

Vi anser fortsättningsvis att kommissionen gör en viktig analys om den mångfacetterade problematik som finns kopplad till dagens system för offentlig upphandling. Vi delar också i huvudsak kommissionens förslag. I det större perspektivet anser vi det nödvändigt att regelsystemen, såväl nationellt som på europeisk nivå, revideras. Exempelvis är det uppenbart att kraven för uteslutning behöver sänkas och att det behöver bli lättare att säga upp avtal. Det har inte minst blivit tydligt på det arbetsmarknadspolitiska området.

I det mer verksamhetsnära perspektivet anser vi det också viktigt att det skapas bättre praktiska förutsättningar för offentlig upphandling. Införande av system för erfarenhetsdelning och utföranderegister, avgiftsbeläggning av överprövningar och en förstärkning av Upphandlingsmyndighetens upphandlingsstöd är konkreta förslag som skulle stärka de upphandlande aktörernas förmåga.

Förändringar av upphandlingssystemet, såväl regeländringar som utveckling av praktiska stödfunktioner, behövs av flera skäl. Det behövs å ena sidan för att komma till bukt med uppenbart missbruk. Att den organiserade brottsligheten med sådan enkelhet lyckats utnyttja reglerna för att infiltrera och komma över skattepengar i välfärdssektorn är en tydlig alarmklocka. Det behövs å andra sidan för att jämna ut spelplanen på systemnivå.

Det offentliga behöver helt uppenbart bättre förutsättningar för att kunna göra goda offentliga affärer. Med dagens regelverk finns allt för många hinder för det offentliga att göra just sådana. Balansen är snarare viktad på sådant sätt att det gynnar de privata aktörerna. Det är inte samhällsekonomiskt försvarbart och bidrar inte till god hushållning med skattemedlen.

Avslutningsvis vill Fackförbundet ST påpeka att dagens regelverk i många situationer ger upphov till försämrade arbetsvillkor för arbetstagare i den upphandlade verksamheten. Det är inte rimligt och reglerna bör därför förändras i syfte att möjliggöra mer hållbara upphandlingar även ur ett arbetstagarperspektiv. Vi menar att det behöver ställas, och skapas bättre förutsättningar för att ställa, långtgående krav på kollektivavtal, arbetsmiljö och bemanning vid konkurrensutsättning och upphandling.

### **Om kriminalpolitiken**

Produktivitetskommissionen lämnar i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96*) i kapitel 11 förslag om Kriminalitet och tillit. Av särskilt intresse för oss är förslagen som rör bättre utvärdering av kriminalpolitiken.

Fackförbundet ST delar bedömningen att kriminalpolitiken i betydligt större utsträckning behöver bygga på vetenskaplig kunskap och systematiska utvärderingar. Under senare års kriminalpolitiska reformer och lagändringar har flera statliga utredningar, i enlighet med sina direktiv, haft i uppdrag att föreslå eller införa vissa åtgärder i linje med på förhand fastställda politiska inriktningar. Samtidigt har utredningarna själva konstaterat att det saknas evidens för dessa åtgärders effektivitet. Trots detta har regeringen i flera fall gått vidare med förslagen eller aviserat en avsikt att göra det. Detta menar vi leder till ineffektiva insatser som i förlängningen drabbar såväl brottsoffer som samhället i stort.

Därutöver vill Fackförbundet ST framhålla att anställdas erfarenheter och kunskap bör ingå som en central del i dessa systematiska utvärderingar. För att på ett ändamålsenligt sätt kunna bedöma effekterna av kriminalpolitiska reformer krävs även anställdas praktiska erfarenheter av hur åtgärderna fungerar i genomförandet. Det är därför viktigt att understryka att de som arbetar inom rättsväsendets myndigheter har en unik insyn i verksamheterna och att utvärderingarnas kvalitet och relevans stärks genom att denna kunskap systematiskt tas till vara.

**Björn Hallberg**

Utredare, Fackförbundet ST

**Tomas Oskarsson**

Förbundssekreterare, Fackförbundet ST